

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Tomáš Rusz

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské kombinované studium

2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tomáš Rusz

Vzdělávání seniorů v ČR

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. PhDr. Juraj Kalnický, PhD.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERZITY PRAGUE

Bachelor Combined Studies

2009 – 2012

BACHELOR THESIS

Tomáš Ruz

Education of senior citizens in the CR

Praha 2012

The bachelor thesis work supervisor:

Assoc. Prof. Juraj Kalnický, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 01.03.2012

Tomáš Ruzs

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce panu Doc. PhDr. Juraji Kalnickému, PhD. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce a též za ochotu a spolupráci.

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá seniorským vzděláváním v České republice. První kapitola teoretické části seznamuje se základními pojmy jako je senior a demografické aspekty, stárnutí a stáří. Druhá kapitola je věnována samotnému vzdělávání seniorů a gerontagogickým zvláštnostem. Následuje kapitola, která čtenářům předkládá možnosti vzdělávání seniorů v různých organizacích a institucích v České republice. Praktická část se zabývá průzkumem na Seniorgymnázium ve Frýdku – Místku, který byl zaměřen na motivaci seniorů ke studiu. Závěr obsahuje shrnutí získaných poznatků.

Klíčové pojmy:

Gerontagogika, instituce vzdělávání seniorů, senior, Seniorgymnázium, stáří.

Footnote:

This bachelor's thesis deals with education of senior citizens in the Czech Republic. The first chapter of its theoretical part explains elementary expressions as „senior“, „demographic aspects“, „ageing“ and „old age“. The second chapter is related to education of senior citizens and gerontagogic specifics. It is followed by a chapter showing possibilities of education of senior citizens at various organizations and institutions in the Czech Republic. The practical part of this thesis deals with the survey made at „Seniorgymnázium“ (grammar school for seniors) in Frýdek-Místek that was focused on how to motivate seniors to study. The conclusion contains a summary of the gained pieces of knowledge.

Keywords:

Gerontagogics, institutions providing education to seniors, senior citizens, grammar school for seniors, old age.

Obsah

I.	TEORETICKÁ ČÁST	10
1.	ÚVOD	11
2.	POJEM SENIOR A STÁŘÍ	13
2.1	Demografické aspekty stárnutí	13
2.2	Definice stáří.....	15
3.	GERONTAGOGIKA.....	19
3.1	Vymezení gerontagogiky.....	19
3.2	Funkce seniorského vzdělávání	21
3.3	Cíl a význam vzdělávání seniorů	21
3.4	Objektivní podmínky učení	22
4.	SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ V ČR	23
4.1	Univerzity třetího věku	23
4.2	Akademie třetího věku.....	26
4.3	Další vzdělávací možnosti	27
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	31
5.	PRŮZKUM	32
5.1	Průzkumný cíl	32
5.2	Hypotézy	32
5.3	Metoda sběru dat v rámci průzkumu	33
5.4	Metoda vyhodnocení dat – procenty.....	33
6.	ROZBOR A VYHODNOCENÍ DAT	34
6.1	Závěr dotazníkového průzkumu	49
7.	ZÁVĚR.....	50
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ .	52
	SEZNAM TABULEK	55

SEZNAM GRAFŮ.....	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	57

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ÚVOD

Přestože vidina starého člověka jako pasivního, závislého jednice prožívajícího jednotvárný život plný omezení pomalu mizí, stále tato proměna není příliš rychlá. Velkou roli v pohledu na seniory sehrávají média, která pokud se v nich objeví zpráva o seniorech, tak pouze v negativním smyslu. Jak třeba o zdravotních omezeních, finanční zátěži státu související s nárůstem seniorů v populaci, kriminalitě páchané na seniorech, domácím násilím a nebo třeba o automobilových nehodách seniorů.

Některé firmy tohoto stereotypního pohledu dokonce cíleně využívají a podporují ho kvůli svému prospěchu. Příklad jsem našel v letáku Penzijního fondu České pojišťovny, ze kterého bych si dovolil citovat. „Byli jsme zrovna na nákupu v samoobsluze, když jsme před policemi s pečivem zahlédli starého muže. Byl zanedbaný a posmutnělý, v hrsti svíral několik drobných. Nejistě hleděl na bochník chleba a přitom počítal mince. Zřejmě se nemohl dopočítat. Nevšímal jsem si ho, zato Vláďa zvažněl. Co je s tebou? Zeptala jsem se. Když vidím toho pána, mám strach, že takhle dopadnu i já, až půjdu do důchodu.“

Je potřeba překonat tyto stereotypy a právě vzdělávání seniorů je jedním z účinných nástrojů, jakého lze dosáhnout. Význam vzdělávacích aktivit v ekonomicky neaktivním věku spočívá především v tom, že seniorům umožňuje pohlédnout na svůj život z jiných perspektiv a úhlů, než z jakých jej vnímali dosud. Vzdělání zvyšuje sebevědomí a je ho možné brát jako jistou formu kompenzace, jelikož s odchodem do důchodu člověk ztrácí určité kontakty a v některých případech může být od společnosti izolován.

Aby studia chtiví senioři mohli tyto přínosy vzdělávání čerpat, je třeba zajistit jeho další rozvíjení a dlouhodobé udržení. K tomu je zapotřebí nejen institucionální systém celoživotního vzdělávání a jeho dostupnost pro jednotlivce, ale i podpora státu a vhodná společenská atmosféra (Petřková, Čornaničová 2004).

Čeští senioři často nevidí možnosti, které jim vzdělání nabízí v souvislosti s kvalitou jejich života a česká společnost není schopna jim tyto možnosti úspěšně prezentovat a podnítit tak jejich zájem. V průzkumu provedeném v roce 2006 78% dotázaných seniorů se domnívalo, že účast na vzdělávacích aktivitách je pro ně nesmyslná a téměř polovina z nich se obává jejich nezvládnutí v důsledku podceňování svých schopností. To poukazuje na problém nízkého sebevědomí českých seniorů, který je ještě prohlubován často pasivním prožíváním důchodového věku a následným pocitem společenské neužitečnosti a subjektivní nespokojenosti se sebou samým (Rabušic, 2006).

Účast starších osob na dalším vzdělávání je v České republice ve srovnání se zeměmi Evropské unie poměrně nízká. Jak ukazují údaje z výzkumu, který v roce 2003 provedl Eurostat pod názvem Ad hoc module on lifelong learning, podíl osob ve věku 55-64 na jakékoliv vzdělávací aktivitě, to je týkajícího se formálního a neformálního vzdělávání či informálního učení, dosáhl v ČR pouhých 20%. Nejvyšší podíl účasti na dalších vzdělávacích aktivitách byl zaznamenán v Rakousku (93%), dále ve Slovinsku (78%) a v Dánsku (72%). Nejméně naopak v Maďarsku (4%), v Řecku (7%) a ve Španělsku (14%). Průměr ve 25 členských zemích Evropské unie byl 30% (Kailis, Pilos 2005 in Rabušicová, Rabušic 2008). Abychom aktivizovali starší osoby, je nutné znát jejich motivaci (cíleně se zaměřit) a případné bariéry ve vzdělávání.

Proto jsem se také na motivaci seniorů zaměřil ve své praktické části, kdy jsem si dal za cíl zjistit jaká je motivace seniorů ke studiu na Seniorské gymnázium ve Frýdku-Místku. V instituci jsem provedl průzkum formou dotazníku s následným vyhodnocením dat. Úvodní teoretická část se zabývá stářím a stárnutím obecně a dále pak problematikou vzdělávání seniorů obecně. V závěru teoretické se zabývám institucemi, které mají problematiku vzdělávání seniorů ve své náplni.

2. POJEM SENIOR A STÁŘÍ

Stárnutí naší populace bychom měli oslavovat. Je velkým úspěchem naší společnosti, že lidé mohou žít zdravěji a déle. Více lidí má možnost prožít delší život než v minulosti a stáří se stává přímou zkušeností stále většího počtu lidí.

Stárnutí není záležitostí moderní doby. Avšak až v posledních sto letech se stalo v zemích, které přijaly západní kulturu a životní styl, běžnou zkušeností. Do sedmnáctého století překračovalo pětadesátiletý rok života jedno procento populace, do devatenáctého století čtyři procenta a počátkem dvacátého století již starší lidé tvořili dvanáct procent populace (Stuart-Hamilton, 1999).

Stárneme od narození, je to celoživotní proces. Stárnutí se děje samo od sebe, bez našeho přičinění. Jak se nám daří stárnout, to už je něco jiného. Jak prožíváme stáří, záleží vždycky na tom, jak jsme žili dosud.

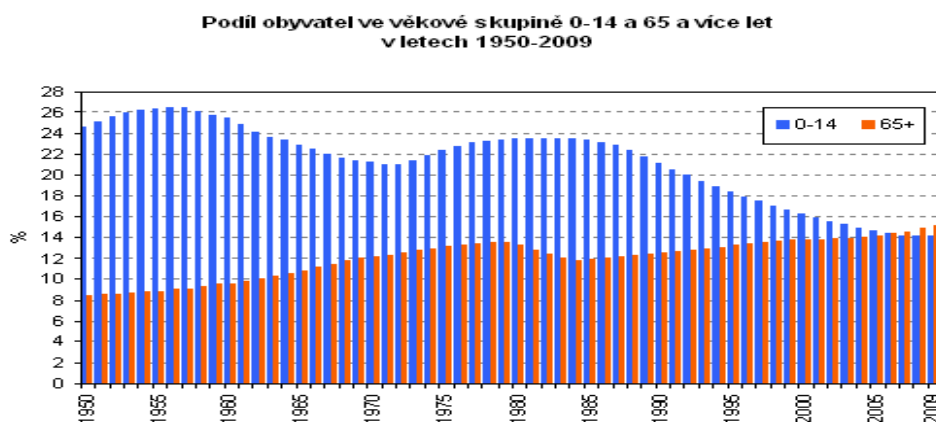
2. 1 Demografické aspekty stárnutí

Dominantním tématem, které hýbe celou Evropou, je dluhová krize. V současnosti neuplyne jediný den, kdy by média nezveřejnila zprávu týkající se tohoto tématu. Ať už jde o nejžhavější Řecko či o Portugalsko, Španělsko, Itálii atd. Samozřejmě v souvislosti s problémy evropských zemích se také čím dál častěji objevují zprávy týkající se zadlužení České republiky. Proč je toto téma nyní prezentováno tak dramaticky, často až s prvky paniky? Z historie je zřejmé, že fungování států pomocí státního dluhu není nic nového. Téměř všechny války byly financovány pomocí dluhu. Avšak dnes je situace úplně jiná. Objem budoucích nekrytých závazků států je enormní. V následujících desetiletích čekají Evropu potažmo Českou republiku tři zásadní problémy: stárnutí obyvatelstva, vyčerpání přírodních zdrojů a břemeno sociálního státu a z něho plynoucího dluhu. Nejpalčivějším a nejvýraznějším problémem je stárnutí obyvatelstva.

Z hlediska demografie je stárnutí populace proces, v jehož průběhu se mění věková struktura obyvatelstva určitého území takovým způsobem, že se zvyšuje podíl osob starších 60 nebo 65 let a současně se snižuje podíl osob mladších 15 let. Ukazatelem demografického stáří je podíl počtu osob ve věku stáří na celkovém počtu obyvatelstva. Pokud podíl obyvatel ve věku 65 let a starších dosahuje 8% a více – je populace označována jako „stará“ nebo „stárnoucí“ (Kozáková, Müller 2006).

A proč je dnes pojem senior vnímán téměř jako celospolečenský problém, který plní strany denního a odborného tisku? Je to dáno předpokládaným vývojem demografické struktury obyvatelstva v České republice. V poválečných letech byl pro složení obyvatelstva typický relativně malý podíl seniorů. To jak se měnil podíl obyvatel 65+ lze vidět v následujícím grafu.

Graf 1 Podíl obyvatel 1950-2009

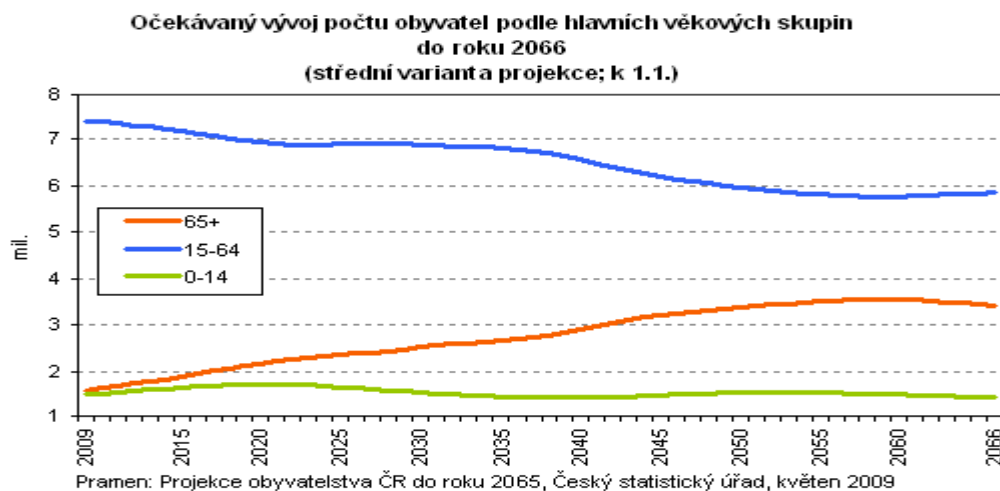

Pramen: Český statistický úřad

Za dvacet let (1989-2009) došlo v kategorii 65+ k nárůstu o 2,7% z 12,5 na 15,2%. Jak však vyplývá z následujícího grafu, dojde v následujících 30 letech k výraznému nárůstu této věkové skupiny a v seniorském věku bude každý třetí obyvatel. V nejbližších letech budou překračovat seniorskou věkovou hranici silné poválečné ročníky, což nebude kompenzováno zvýšenou natalitou. V posledních letech jsme sice viděli nárůst v počtu porodnosti (rodily tzv. „Husákovy děti“). Tento pozitivní trend se bohužel již zastavil. Do konce

června 2011 se v České republice narodilo 54,3 tisíce dětí, což je o 4,4 tisíce méně než ve stejném období předchozího roku.

Graf 2 Vývoj počtu obyvatel dle věkových skupin

2. 2 Definice stáří

Pokusů o vymezení pojmů stárnutí a stáří již bylo učiněno mnoho, avšak žádná z definic není absolutní a definitivní. Jednou z definic stáří je tato: Jako stáří označujeme pozdní fáze ontogeneze, přirozeného průběhu života. Je spojeno s řadou životních změn sociálních a je důsledkem a projevem geneticky podmíněných involučních procesů, jež jsou modifikovány dalšími faktory (Mühlpachr, 2009).

Na to, kdy stáří nastává, se názory různí. Víme, že stáří a stárnutí je individuální a jeho průběh závisí na mnoha okolnostech. Věk je jednou ze základních charakteristik člověka, a ačkoliv každý individuálně stárne, z hlediska chronologického stárneme všichni stejně.

Při periodizaci lidského života se nejčastěji vychází z **kalendářního věku**. Stáří je podle kalendářního věku vymezeno dosažením určitého, stanoveného věku. Začátek etapy stárnutí a stáří bývá datován zhruba do období pod dosažení šedesátého věku jedince. Světová zdravotnická

organizace roku 1980 navrhla další dělení této etapy v závislosti na pokračujícím věku jedince.

Rané stáří. 60-74 let – starší, stárnoucí člověk, vyšší věk.

Vlastní stáří 75-89 let – Pokročilé pravé stáří, senium.

Dlouhověkost 90 let a více (Kozáková, Müller 2006).

Pro označení člověka žijícího v období stáří nacházíme v odborné literatuře různé pojmy. Gerontologie pracuje nejčastěji s pojmem „geront“, v psychologické literatuře se používá pojem „senescent“, jinde se hovoří o „starých“ nebo o „důchodcích“. Zejména označení „starý“ má negativní citový náboj. Proto se ve vzdělávací praxi začal používat pojem **senior**, který je významově neutrální.

Biologické stáří je hypotetické označení konkrétní míry involučních změn (Mühlpachr, 2009). S procesem stárnutí přicházejí tyto změny:

- Pohybového aparátu, především atrofie svalových vláken, snižování počtu červených svalových vláken a úbytek svalové síly. Některé motorické stereotypy zůstávají relativně v dobrém stavu i v pozdním věku.
- Kardiovaskulárního systému.
- Respiračního systému, snižující rychlost a množství dýchání, tzv. hypoxie.
- Termoregulace, spojené se změnami metabolismu, senioři mívají obtíže s udržováním tělesné teploty, jsou zimomřiví.
- Trávicího systému – změněné zažívání vyvolává dyspeptický syndrom (zácpa).
- Nervového systému, klesání počtu neuronů vede ke zpomalování vedení vzruchů a nefunkčnosti vedoucí k poruchám chůze, rovnováhy a postoje.
- Vylučovacího systému – snižování glomerulární filtrace a narůstání inkontinence.

- V činnosti štítné žlázy – vznik hormonální nerovnováhy (4% seniorů trpí poruchou štítné žlázy).
- Kosterní – ve stáří kostra chřadne, váží pouze 10% celkové váhy člověka což vede k výskytu osteoporózy a zlomenin kostí.
- Chrupu – zubní protézy.
- Celkového vzhledu – tvorba vrásek v obličeji, zostřování rysů v obličeji, kůže vysychá, ztenčuje se a pigmentuje, vlasový porost šediví a je patrný jeho úbytek (Veteška, 2011).

Studie, které byly provedeny v posledních letech, prokázaly, že některé duševní vlastnosti se s věkem zhoršují, jiné se nemění, a některé se dokonce zlepšují. **Psychické stárnutí** přináší negativní změny k horšímu v těchto oblastech:

- Paměť upadá především ve složce všímavosti a výbavnosti.
- Ve stáří se zpomaluje psychomotorické tempo.
- Tvůrčí fantazie se s věkem snižuje.
- Citové vlastnosti se s věkem oplošťují.,
- Starý člověk se nerad rozhoduje.

Až do pokročilého věku zůstává zpravidla nedotčena většina oblastí intelektu, zejména netrpí soudnost. A změny k lepšímu jsou v oblasti vytrvalosti, trpělivosti a ve stálosti ve svých názorech i ve svých vztazích (Šipr, 1997).

V literatuře se můžeme potkat také s termínem **sociální stáří**. Za sociální stáří považujeme kombinaci několika sociálních změn či splněním nějakého kritéria, kdy nejčastěji se jedná o penzionování, resp. dosažení věku, v němž vzniká nárok na odchod do starobního důchodu (Kozáková, Müller 2006). Vyšší věk s sebou přináší období největších životních krizí. Ztráta určité sociální pozice, ztráta dříve nabytých kontaktů, změna perspektivy a změna hodnotového systému. Zlomové situace v životě stárnoucího člověka jsou odchod do důchodu a odchod dětí z rodiny. Jedinec je přinucen přeorientovat se na jiné činnosti (sport, zájmy, kultura, studium). Většinou se změny i finanční situace spojená se změnou životního standardu a často i dosavadním

prostředím. Nejdůležitější hodnoty pro seniora jsou zdraví a rodina, tyto hodnoty dominují u většiny populace (Vágnerová, 2007).

3. GERONTAGOGIKA

Představa, že výchova a vzdělávání člověka jsou omezeny na období jeho dětství a mládí, je už dávno překonaná. Toho, že se člověk může a má učit i ve stáří, si byl vědom již Komenský, jehož škola stáří učila starší a staré lidi co nejlépe využívat výsledků své práce, ale i správně prožívat zbytek života. Přesto však byly vzdělávací potřeby starších a starých lidí dlouhou dobu ignorovány. Svůj podíl na tomto stavu měla i věda o stárnutí a stáří – gerontologie, která spolu s gerontopsychologií vytvářela negativní obraz stáří. Tato etapa životní cesty byla spojována především s různými omezeními, nemocemi, ztrátami a z nich vyplývající pasivitou starších a starých lidí.

To, že společenská podpora v České republice narůstá především v posledních letech, dokládá vznik Rady vlády pro seniory, která byla zřízena usnesením vlády ze dne 22. 3. 2006. V České republice je zpracován **Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012 (Kvalita života ve stáří)**, který má stanoveny následující strategické oblasti a priority:

- Aktivní stárnutí.
- Prostředí a komunita vstřícná ke stáří.
- Zlepšení zdraví a zdravotní péče ve stáří.
- Podpora rodiny a pečovatелů.
- Podpora participace na životě společnosti a ochrana lidských práv.

Oblast vzdělávání je obsažena v prioritě aktivního stárnutí.

3.1 Vymezení gerontagogiky

Obory vědních disciplín, které se zabývají stářím, jsou gerontologie, geriatrie a gerontagogika. Gerontagogika je z nich nejmladší disciplínou. Gerontagogika je vymežována jako hraniční vědní disciplína na pomezí andragogiky jako vědy o výchově a vzdělávání dospělých a gerontologie jako vědy o stárnutí a stáří (Petřková, Čornaničová, 2004). V odborné literatuře jsou také používány termíny Geragogika a Gerontagogika.

Gerontagogika jako pedagogická disciplína zabývající se učením a vzděláváním seniorů svým posláním pomáhá rozšiřovat možnosti uspokojování vzdělávacích potřeb seniorů.

Těžištěm zájmu vědy je **edukace seniorů**, dále zahrnuje **preseniorskou edukaci**, která se zabývá přípravou na stáří a neposlední řadě zahrnuje **proseniorskou edukaci**, což jsou aktivity zacílené na mezigenerační porozumění a společenské uznání stáří.

Z hlediska etapizace stárnutí a stáří je významná především etapa předdůchodová-příprava na důchod. Oblast **preseniorské edukace** můžeme rozdělit na tři části. Prvním je aspekt **zdravotní**, zde zvláště platí, že pokud jsme se svému zdraví nevěnovali v produktivním věku, jen těžce budeme napravovat škody ve věku seniorském. Druhou oblastí je otázka **sociální**. Novopečení důchodci při přechodu k nečinnosti pociťují silný stres. Již předem je třeba hledat možnosti kvalitního a aktivního naplnění volného času, navázání mimopracovních kontaktů, znalost informačních zdrojů apod. A posledním je aspekt **ekonomický**. Při odchodu do důchodu dochází k citelnému poklesu příjmů. Je nutné si tedy již předem vyřešit svou budoucí finanční situaci, zajistit si dostatečné materiální zázemí a vyřešit si svou bytovou otázku. Andragogická intervence se v této životní etapě zaměřuje především na ulehčení orientace v problémech tohoto životního období a adaptaci na nové životní podmínky.

Cílem **proseniorské edukace** je vytvářet **pozitivní obraz** o seniorech a překonávat negativní stereotypy. Občané moderní společnosti nejsou na aspekty a problémy stáří připraveni. Moderní společnost je zaměřena na výkon a úspěch. Tradiční rodina se rozpadá, chybí osobní zkušenost se stářím. Všechny tyto skutečnosti zvyšují napětí mezi generacemi. Avšak, jak jsem již výše uvedl, vlivem celkového stárnutí populace, bude velká část předsudků ze společnosti postupně vytlačována. Svůj velký vliv v proseniorské edukaci sehrávají masmédiá a zde je třeba se zaměřit.

Edukace seniorů zahrnuje edukační aktivity, které jsou často zaměřeny na prevenci hrozících deficitů, příp. na jejich odstranění a kompenzaci.

3. 2 Funkce seniorského vzdělávání

Podle Livečky (1979) jsou čtyři základní funkce výchovy ke stáří a ve stáří: funkce preventivní, anticipační, rehabilitační a posilovací.

V **preventivní funkci** se jedná o to, abychom s potřebným předstihem provedli taková výchovná a vzdělávací opatření, která by se měla v různé vzdálené době projevit pozitivními formativními účinky.

Naproti tomu **anticipační funkce** přispívá k pozitivní připravenosti na změny ve stylu života, zejména v souvislosti s odchodem do důchodu.

Rehabilitační funkce hraje u starších lidí významnou roli jak v etapě jejich produktivního pracovního uplatnění, tak také v etapě jejich důchodového věku. Je spojena se znovu-obnovováním a udržováním fyzických a duševních sil pro další činnost jedince.

Posilovací funkce by měla být ze všech funkcí výchovy ke stáří a ve stáří nejvýznamnější. Přispívá k rozvoji zájmů, potřeb a schopností lidí v postproduktivním věku, k podpoře jejich aktivity, ke kultivaci jejich zájmů a potřeb.

3. 3 Cíl a význam vzdělávání seniorů

Řada studií potvrzuje, že vzdělávací aktivity v seniorském věku jsou považovány za jeden z nejdůležitějších faktorů udržení kvality života, což je samo o sobě silnou motivací a cílem dalšího vzdělávání. V této životní etapě vzdělávací aktivity přispívají k pocitu sebedůvěry, důstojnosti a životního uspokojení, napomáhají k upevňování fyzického a duševního zdraví. Neméně důležité a významné jsou tyto aktivity z pohledu ukončení jejich pracovní činnosti, představují pro ně tedy nové zaměstnání. Ve vztahu ke společnosti představuje vzdělávání seniorů pozitivní prvek při utváření názoru společnosti

na stáří a může tak sloužit jako prevence možného sociálního napětí mezi těmito generacemi, tzv. ageismu.

3. 4 Objektivní podmínky učení

Objektivní podmínky učení dle Vetešky (2011) zahrnují učivo (obtížnost a metody zprostředkování učiva), osobnost vzdělavatele (osobnostní a profesní kompetence) a realizaci výuky (prostředí, materiály, vybavení, hygienické normy, dostupnost aj.).

4. SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ V ČR

V České republice existuje poměrně široká vzdělávací nabídka pro seniory. Existuje zde škála různých institucí, spolků a nadací, které se věnují právě této věkové kategorii. Jako zastřešující organizace vystupuje Svaz důchodců ČR.

4. 1 Univerzity třetího věku

Univerzity třetího věku (U3V) jsou asi nejznámější instituce, které se zabývají vzděláváním seniorů v ČR. Univerzity v rámci Evropy již mají za sebou více než třicetiletou historii¹. V České republice se začalo seniorské vzdělávání rozvíjet nejdříve na humanitních univerzitách v 80. letech minulého století. K prvním patřila Univerzita Palackého v Olomouci a Univerzita Karlova v Praze (jako součást Lékařské fakulty v roce 1987), v krátkém čase je následovala Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. První přednášky byly zaměřeny na otázky týkající se člověka a jeho vztahu k přírodě a společnosti a otázky přímo související s problematikou stárnutí.

V současnosti jsou vzdělávací aktivity pro seniory nabízeny na 40 vysokých školách či fakultách v rámci ČR a realizují se v rámci celoživotního vzdělávání². Uvádí se, že celkově je nabízeno více jak čtyři sta různých vzdělávacích programů a touto formou studuje v celé České republice asi 20 000 seniorů (E-senior, 2012).

Významným mezníkem v rozvoji U3V v ČR byl rok 1993, kdy vznikla Asociace Univerzit třetího věku České republiky (AU3V). Jedná se o občanské sdružení institucí se sídlem v Brně. Asociace vznikla z iniciativy několika dobrovolníků, kteří se na svých mateřských univerzitách vzděláváním seniorů

¹ První U3V byla založena roku 1973 ve Francii na Univerzitě společenských věd v Toulouse jako reakce na generační konflikt a jejím zakladatelem byl francouzský profesor práva a ekonomických věd P. Vellase. V rámci zemí střední Evropy vznikla první U3V v Polsku v roce 1975 (Mühlpachr, 2009).

² Dle adresáře aktivních členů Asociace U3V České republiky nabízí k 28. 11. 2011 U3V tyto města: Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Jihlava, Jindřichův Hradec, Liberec, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha, Ústí n. Labem, Zlín. Konkrétní univerzity a fakulty jsou k nalezení v adresáři aktivních členů na <http://au3v.vutbr.cz>.

zabývali a současně sledovali tuto problematiku v evropském i světovém měřítku. Vzdělávání seniorů patří mezi prestižní úkoly moderních univerzit a vyspělé státy i univerzity si to uvědomují. Proto AU3V dostala do vínku dva hlavní úkoly: zabezpečit vzájemnou informovanost svých členů a postarat se o mezinárodní kontakty AU3V³ (AU3V, 2012).

Dalším mezníkem v rozvoji U3V byl rok 2003, kdy vláda na základě Národního programu přípravy na stárnutí rozhodla o poskytnutí dotační podpory veřejným vysokým školám na rozvoj infrastruktury U3V ve výši 15 mil Kč/rok v letech 2003 – 2007. Na financování U3V se dále podílejí samy univerzity a část nákladů je pokryta zápisným samotných účastníků.

Základním cílem U3V nejen v ČR, ale i v ostatních zúčastněných zemích, bylo zlepšení kvality života lidí třetího věku prostřednictvím vzdělávacích programů. U3V jsou považovány za nejnáročnější způsob vzdělávání v ČR, který si mohou studenti vybrat. V České republice jsou U3V vnímány jako:

- specifické instituce, přitahující seniory s rozvinutými vzdělávacími potřebami, kteří touží a jsou schopni studovat odbornou problematiku na úrovni a způsobem charakteristickým pro práci vysoké školy⁴,
- instituci, která zvyšuje zájem společnosti i vědy o problematiku třetího věku a sama participuje na hlubším poznání této věkové skupiny obyvatelstva a přispívá k rozšiřování těchto poznatků (Čornaničová, 2004).

Jednotlivé kurzy trvají obvykle od jednoho do šesti semestrů a jejich obsah koresponduje s obsahovým zaměřením „mateřské“ vysoké školy⁵.

³ Zejména se to týká organizací AIUTA (International Association of the Universities of the Third Age), EFOS (European Federation of Older Students) a evropské informační sítě pro U3V, vedené univerzitou v Ulmu. Z nichž pro mezinárodní spolupráci U3V je nejdůležitější AIUTA – Mezinárodní sdružení univerzit třetího věku, které vzniklo v roce 1977.

⁴ Většina fakult má za podmínku přijetí ukončené středoškolské vzdělání spolu s věkem 55 let a výše.

⁵ Např. Ekonomická fakulta Vysoké školy báňské v rámci U3V nabízí kurzy z těchto oblastí:
1. ročník – Ekonomie, Základy ekonomiky a managementu podniku, Práva
2. ročník – Práce na počítačích, Evropská unie
3. ročník – Psychologie, Zdravověda a sociální otázky.

Vyučujícími pro seniory jsou zde především učitelé, kteří učí na dané vysoké škole. Formu hodnocení vědomostí studentů U3V určuje statut dané univerzity, obvykle bývá na konci semestrů závěrečný test.

Dle Mühlpachra (2009) studium na U3V nemá své studenty připravovat na jejich profesi a nezakládá se na nároku profesního uplatnění jedince ve společnosti, ale jde o osobnostní rozvoj.

Účastníci občas kritizují fakt, že nemohou dosáhnout jakékoli formální kvalifikace a že posluchači U3V jsou striktně odděleni od řádných studentů. Jsou zde izolované případy, které mají snahu tuto praxi nabourat (např. Vysoká škola ekonomická v Praze zpřístupnila v roce 2002 posluchačům U3V vybrané kurzy bakalářského programu, v nichž senioři docházejí na přednášky společně s řádnými studenty, nabídka je však omezena na dva předměty za semestr). Mezi nedostatky U3V patří rovněž malá kapacita kurzů, omezení na posluchače s maturitou a obecně zhoršená dostupnost pro zájemce z menších obcí (Šerák, 2009).

Na problém dostupnosti výuky pro seniory z menších měst a venkova zareagoval v roce 2009 projekt tzv. **Virtuální Univerzity třetího věku (V3UV)**. Virtuální Univerzita třetího věku představuje novou moderní alternativu ke klasické prezenční přednáškové výuce U3V. Je založena na využití nových komunikačních technologií a internetu, má prvky distančního vzdělávání a e-learningu. Výuku je možné realizovat kdekoliv, kde je dostupný internet – knihovny, školy, informační střediska, kluby a domovy seniorů a další. Počáteční znalost práce s počítačem není podmínkou. Konzultační střediska⁶ vznikají v místech, kde není dostupná U3V⁷. Kurzy jsou součástí studijního programu „Svět kolem nás“ (E-senior, 2012)⁸.

⁶ Přehled po jednotlivých krajích na www.e-senior.cz.

⁷ Při předpokladu zájmu o vznik konzultačního střediska v regionu zástupce seniorů kontaktuje manažerku V3UV.

⁸ Možnost výběru z Astronomie, Etika jako východisko z krize společnosti, Kouzelná geometrie, Lesnictví, Historie a současnost české myslivosti, Pěstování a využití jedlých a léčivých hub, Podpora rozhodování a řízení, Vývoj a současnost Evropské unie, Vývoj informačních technologií, Dějiny oděvní kultury.

4.2 Akademie třetího věku

Druhou nejčastěji využívanou možností vzdělávání seniorů v ČR jsou **akademie třetího věku (A3V)**. A3V začaly v bývalém Československu vznikat v 80. letech se záměrem naplnit cíle Světového shromáždění o stárnutí v roce 1982 ve Vídni (Čornaničová, 2004). První A3V vznikla v ČR pravděpodobně v roce 1983 v Přerově. Jejich tradice je tak dokonce delší než u U3V.

Tyto akademie jsou pod záštitou různých organizací, institucí i středních škol. Nemají složitou organizační strukturu, neboť pořadatelem může být jakákoliv společenská organizace či instituce. Často se na realizaci programu podílí více pořadatelů⁹. Obsah přednášek, seminářů nebo diskuzí je přizpůsobován individuálním zájmům občanů a také jejich potřebám (Mühlpachr, 2004).

Oproti U3V se studium vyznačuje menší náročností a je zde kladen důraz na srozumitelnost obsahu učiva a jeho výkladu. Účastníci A3V mají volnější studium, neskládají během studia žádné zkoušky a na závěr dostanou potvrzení o absolvování studia. To je většinou vydáno pouze na základě jejich prezentace.

Výuka na A3V probíhá ve formě vzdělávacích cyklů, které jsou obvykle jedno semestrální, ale i vícesemestrální. Jejich obsahové zaměření se orientuje na potřeby, možnosti a podmínky dané lokality, obecně však lze sledovat několik širších oblastí, do nichž se nabízená témata začleňují:

- medicínsko-gerontologická orientace: poznatky podporující zdravé stárnutí, životosprávu, pohybové aktivity atd.,
- občanské a sociální vzdělávání: organizované za účelem pochopení a aktivní adaptace seniorů na sociální změny,

⁹ V poslední době můžeme sledovat trend spolupráce místní správy s konkrétní institucí. Příkladem je A3V ve Frýdku – Místku, která vznikla v roce 2009 ve spolupráci Akademie Jana Amose Komenského, Střední zdravotní školy Frýdek – Místek a Statutárního města Frýdek – Místek. Kdy místní správa se na projektu podílí především finančně.

- společensko-vědní cykly: zaměřují se na nejžádanější a mezi seniory nejoblíbenější oblasti jako kultura, umění, historie, literatura, ekologie atd.,
- „hobby aktivity“: např. péče o květiny v bytě, zahrádkářství, filatelii, numizmatiku, heraldiku atd.,
- příprava na starší věk: samostatný cyklus určený nejmladší věkové skupině důchodců,
- pohybově – výchovný cyklus: v podobě rekondičního cvičení a jógy (Čornaničová, 2004).

Specifickou akademií byla do ledna 2011 **Rozhlasová akademie třetího věku**, která se vysílala v Českém rozhlasu 2 – Praha od roku 1997¹⁰. Za dobu existence Rozhlasové akademie třetího věku odezněla v tomto pořadu řada rozmanitých cyklů, např. z geriatrické psychiatrie, sociální komunikace, psychologie, etnologie, historie, literatury, meteorologie, psychosomatiky, geografie, botaniky a další. U starších pořadů je stále možnost si je poslechnout v audio archivu Českého rozhlasu (Rozhlas, 2012).

4.3 Další vzdělávací možnosti

Na podobném základě jako A3V fungují **kluby** seniorů, kluby aktivního stáří, kluby dříve narozených nebo kluby důchodců. Tento typ institucí je svou institucí i převládající zájmovou nabídkou velice podobný, liší se primárním zaměřením na prohloubení sociálních vztahů a dále ještě větší neformálností oproti A3V. Vztahy mají méně formální charakter, zato jsou ale trvalejší.

U nás jsou nejrozšířenějším typem institucionalizovaného sdružování seniorů. Vznikat začaly především v sedmdesátých letech. Nejčastěji jsou organizované místně (lokálně, komunitně) a podnikově (bývalí zaměstnanci podniku, organizace) (Čornaničová, 2004). Zřizovateli Klubů jsou orgány

¹⁰ 8. listopadu 1991 byl poprvé vysílán pořad pro seniorskou generaci pod názvem Stříbrná mozaika. Součástí tohoto pořadu byla i Rozhlasová akademie třetího věku, která se od září 1997 vysílala jako samostatný pořad (Rozhlas, 2012).

místní správy, domovy důchodců, charitativní organizace, podniky či Svaz důchodců ČR.

Klubová činnost je různorodá a vzdělávací aktivity mají většinou jednorázovou formu (např. besedy, výlety, exkurze, vycházky, kulturní akce, sportovní programy, ruční práce, společenské hry apod.). V případě několika týdenního cyklu se jedná o aktivity typu počítačové kurzy, jazykové kurzy, tréninky paměti atp.

Další možnost vzdělávání poskytují **Seniorská centra**. Oproti jiným organizacím jsou specifická tím, že jsou ve velké míře realizovány právě samotnými seniory. Nemají tak dlouhou tradici. Jejich úkolem je soustředit potenciál seniorů a zprostředkovat jejich vědomosti a dovednosti těm, kteří je potřebují (Čornaničová, 2004).

Unikátní formu vzdělání v rámci ČR představuje **Seniorgymnázium a Seniorklub Muzea Frýdek-Místek**, kterému také věnuji svůj průzkum. Projekt Seniorgymnázia vznikl v roce 1992 jako nápad tehdejší ředitelky Muzea Beskyd Frýdek-Místek pí. Jiřiny Veselské a Jaromíra Poláška, odborný lektor muzea. Reagovali na problém využívání volného času u seniorů. Vymysleli projekt Seniorgymnázia, který nahrazuje Univerzitu třetího věku. Hlavním výsledkem této činnosti by mělo být zařazení seniorů do dalšího aktivního života, rozvíjení jejich duševní a fyzické aktivity, učení vzájemného porozumění v seniorském věku. Seniorgymnázium má formu čtyřletého studia, které je zakončeno tzv. maturitním testem (viz. Příloha A). Školné na celý školní rok činí 400Kč, což je jen minimální částka na pokrytí vzniklých nákladů. Ostatní náklady hradí Muzeum Beskyd ze svého rozpočtu.

Senioři, kteří se přihlásí do Seniorgymnázia, tak získávají přehled o dění v regionu, o činnosti v Muzeu Beskyd, o řadě dalších organizací i samotném městě Frýdku-Místku. Seznamují se s informacemi a zajímavostmi z oblasti školství, zdravotnictví, kultury, historie, psychologie, sociologie, přírodních věd, zemědělské politiky, stavební činnosti, ekologie, policejní

praxe atd. Pravidelně se scházejí 2x za měsíc, vždy ve čtvrtek odpoledne a vyslechnou si 2 přednášky s různou tematikou.

V září při zahájení školního roku obdrží Termínový plán přednášek. Na období leden-červen 2012 jsou naplánovány přednášky na tato témata: Zamyšlení nad smyslem života I., Zamyšlení nad smyslem života II, Lesy a lesnictví v Beskydech – historie, Lesy a lesnictví v Beskydech – současnost, Vše co možná ještě nevíte o slonech – historie, současnost a budoucnost, Sociální stát, Neučiníš sobě rytiny – evangelické umění 1781-1861 – Návštěva výstavy. Zavlékání nepůvodních organismů I., Zavlékání nepůvodních organismů II., S Adrou kolem světa, Dobrovolnictví v našem městě a okolí, Bolívie, Peru, Ch. G. Masaryková – vzácná bytost po boku našeho prvního prezidenta, Románský sloh, Gotika, Dřevěná církevní architektura Pobeskydí 1., Dřevěná církevní architektura Pobeskydí 2., Poznáváme Muzeum Beskyd.

Ukončení školního roku je v Rytířském sále za účasti všech studentů a absolventů. Paní ředitelka předává maturantům Pamětní list s poděkováním. Veškeré přednášky a semináře jsou zajišťovány odbornými pracovníky a lektory hlavně z Muzea Beskyd, Vysoké školy báňské, Ostravské univerzity, představiteli města Frýdek-Místek, Policie ČR, dále zástupci různých institucí, významnými osobnostmi nejen z města Frýdek-Místek, ale i širokého okolí (Volná, 2006). Ve školním roce 2011/2012 navštěvuje Seniorské gymnázium 91 účastníků. Počty uchazečů dle ročníků: 1. ročník – 28; 2. ročník – 16; 3. ročník – 27; 4. ročník – 20. V Seniorském klubu se schází 89 absolventů Seniorského gymnázia.

Po absolvování předepsaných 4 let studia, mohou senioři pokračovat v Seniorském klubu dalším již volnějším vzděláváním jednou měsíčně, realizovaným zejména formou přednášek a zájezdů na památná a historická místa s odborným výkladem průvodců. Účast seniorů na akcích muzea, např. na vernisážích výstav, koncertech a dalších je již téměř samozřejmostí.

Ohlas této činnosti je natolik velký, že je naplněna kapacita jak z hlediska prostorových možností, tak také z organizačního zabezpečení.

Své místo v oblasti seniorského vzdělávání zaujímají i **Univerzity volného času (UVČ)**. Studium je otevřené pro všechny zájemce po dovršení 18 let. Oficiálně jde o mezigenerační projekt, přesto však převažují právě osoby seniorského věku. První UVČ vznikla v ČR v roce 1993 (Šerák, 2009). Nabídka kurzů je rozmanitá, nejčastěji jsou navštěvované kurzy z oblasti zdravého životního stylu, psychologie, dějin umění, českých a světových dějin a dějin hudby.

Výše uvedené vzdělávací aktivity pro seniory jsou nejvýznamnější a seniory nejvíce využívané. Kromě těchto způsobů je realizováno velké množství dalších soukromých organizací i nestátních neziskových institucí, které se také nějakou formou v neformálním vzdělávání seniorů angažují (knihovny, poradny, sportovní kluby, domovy pro seniory atp.)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. PRŮZKUM

Cílem průzkumu bakalářské práce je vyhodnotit motivaci ke studiu a bariéry ve studii v seniorském věku. Svůj průzkum jsem se rozhodl provést na Senioregymnázium Muzea Beskyd Frýdek-Místek. K výběru právě této vzdělávací aktivity mě vedlo několik důvodů. Jedním z nich byla výjimečnost této aktivity v rámci České republiky. Dalším byla absolvovaná praxe v období března-květen 2011 a ochota pí. Dany Ramíkové, které má Senioregymnázium v Muzeu Beskyd na starosti.

5.1 Průzkumný cíl

Jako hlavní průzkumný cíl jsem si stanovil: Jaká je motivace seniorů ke studiu na Senioregymnázium? Tento cíl jsem si zvolil z důvodu, že i odborníci považují motivaci starších osob za jeden z největších problémů u všech činností, i u vzdělání obecně. Motivace je u seniorů podmíněna dosavadními zkušenostmi, schopnostmi a dovednostmi. Projevuje se jasná souvislost mezi jejich předchozím životem (vzdělání, profese atp.). Motivace je někdy ovlivněna negativním přístupem jejich okolí.

5.2 Hypotézy

V rámci svého výzkumu jsem si stanovil dvě hypotézy, které vycházejí ze studia literatury a výsledků průzkumů různých autorů.

H1 – Největší bariérou před zahájením studia byla u seniorů v Senioregymnázium ve Frýdku-Místku nedůvěra ve vlastní schopnosti učit se.

Hypotéza se nevyplnila.

H2 – Největší motivací ke studiu seniorů v Senioregymnázium ve Frýdku – Místku je nedostatečný sociální kontakt v důchodu.

Hypotéza se nevyplnila.

5.3 Metoda sběru dat v rámci průzkumu

Průzkumnou metodu, kterou jsem použil, byl vlastní nestandardizovaný dotazník (viz. Příloha B). Dotazník, který jsem předložil posluchačům Senioregymnázia, obsahuje 13 položek, které jsou 3 a více stupňové v kombinaci s otevřenými otázkami.

Výzkum jsem realizoval ve dnech 2. 2. 2012 (1. a 2. ročník) a 9. 2. 2012 (3. a 4. ročník). Díky ochotě pí. Ramíkové jsem se mohl zúčastnit přímo výuky a provedl jsem osobní sběr na místě. Na začátku přednášky jsem se krátce představil a vysvětlil, k čemu dotazník slouží. Vysvětlil jsem strukturu dotazníku a byl jsem celou dobu přednášce přítomen, takže jsem byl připraven případné dotazy účastníků zodpovědět.

Celkem jsem rozdál 58 dotazníků a z toho mi 4 lidé dotazník nevyplnili. Jak jsem již výše uvedl, 1. – 4. ročník Senioregymnázia navštěvuje 91 studentů, z čehož vyplývá, že v daných termínech chybělo 33 seniorů (celých 36%). Dle vyjádření pí. Ramíkové v předchozích týdnech byl plný stav. Vysoká absence v termínu 2. 2. a 9. 2. 2012 byla dána charakterem počasí a smogovou situací, která v těch dnech panovala. V obou dnech dosahoval mráz v odpoledních hodinách až -10°C , byl sníh a byly výrazně překročeny limity polévatého prachu (2. 2. – 24 hodinový průměr $138,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ a 9. 2. – 24 hodinový průměr $205 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Z uvedeného vyplývá, že v seniorském vzdělávání mají objektivní podmínky výrazný vliv.

5. 4 Metoda vyhodnocení dat – procenty

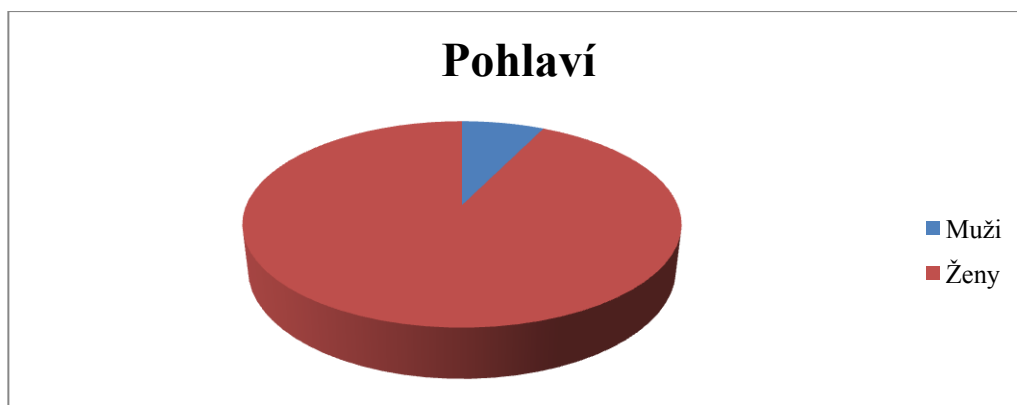
Získané data nebyly z hlediska charakteru práce zpracovány statistickými metodami, ale zastoupení sledovaných aspektů bylo vyjádřeno pouze v absolutních číslech a procentuálně.

6. ROZBOR A VYHODNOCENÍ DAT

Výsledky dotazníkového šetření jsem zpracoval u každé otázky do podoby tabulky a grafu, u kterých jsem uvedl svůj názor a případné poznámky.

V první otázce účastníci uváděli své pohlaví.

Graf 3 Pohlaví účastníků

Z grafu je na první pohled zřetelná převaha zastoupení žen. V daných termínech se účastnilo studia 93% žen a pouze 7% mužů, přičemž jak vyplývá z otázky č. 7, se 3 muži ze 4 účastní studia spolu s manželkou. Je možné, že kdyby se studia neúčastnily manželky, nestudovali by ani tito muži.

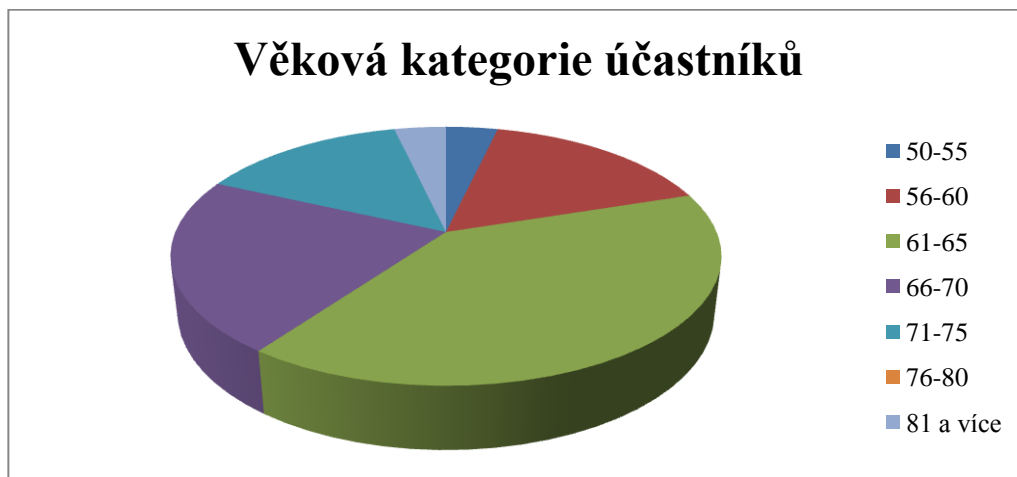
Do jisté míry tato názornost poukazuje i na známý fakt, že ženy jsou ve starší populaci více zastoupeny (index feminity). Dle mého názoru to také souvisí s větší pasivitou mužů v seniorském věku a jejich menší potřebou sociálního kontaktu proti ženám.

Tabulka 1 Pohlaví respondentů

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muži	4	7%
Ženy	51	93%
	55	100%

Druhá otázka se týkala věku účastníků.

Graf 4 Věková kategorie účastníků

Nejvíce zastoupenou skupinou jsou senioři ve věkové kategorii 61-65 let, která dosahuje 40% z celkového počtu. Jde o skupinu seniorů, kteří v nedávné době opustili pracovní proces. Je vidět, že potřebují naplnit svůj čas nějakou smysluplnou činností a nemají ještě tolik zdravotních potíží, které by je nějakým způsobem limitovaly jako je tomu u vyšších věkových kategorií.

Tabulka 2 Věková kategorie účastníků

	Absolutní četnost	Relativní četnost
50-55	2	3,5%
56-60	9	16%
61-65	22	40%
66-70	12	22%
71-75	8	15%
76-80	0	0%
81 a více	2	3,5%
	55	100%

Třetí otázka byla věnována zjištění nejvyššího dosaženého vzdělání u seniorů.

Graf 5 Nejvyšší dosažené vzdělání

Z grafu jasně vyplývá, že nejvíce seniorů má dosažené středoškolské vzdělání s maturitou. Z celkového počtu 55 účastníků má toto vzdělání 60%. Mezi účastníky je pouze 5% se základním vzděláním. Je zřejmé, že seniorského vzdělávání v rámci Seniorsgymnázia se účastní senioři, kteří byli v předchozí etapě svého života nuceni si doplňovat vzdělávání. Je to příslib do budoucna, kdy v rámci České republiky roste počet středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných lidí¹¹, kteří jsou již zvyklí na celoživotní učení, a je pravděpodobné, že jejich vzdělávací potřeba nezmizí po odchodu do důchodu.

Tabulka 3 Nejvyšší dosažené vzdělání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	3	5%
Středoškolské bez maturity	12	22%
Středoškolské s maturitou	33	60%
Vyšší odborné	2	4%
Vysokoškolské	5	9%
Jiné	0	0%

¹¹ Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že počet studentů veřejných a soukromých vysokých škol vzrostl mezi lety 1989 a 2009 více než 2x. V ročníku 89/90 byl počet studentů 113 417 a v ročníku 08/09 dosáhl počet 369 619.

	55	100%
--	----	------

Čtvrtá otázka byla zaměřena na druh předchozího vzdělání, ze kterého by mohlo vyplynout, zda senioři mají zájem si doplnit své předchozí vzdělání nebo získat nové znalosti. Přestože je vzdělávací nabídka Seniorské gymnázia pestrá, je však zaměřena především na historická a přírodovědná témata, což vyplývá z podstaty organizace a je zde absence technických okruhů.

Graf 6 Předchozí vzdělání

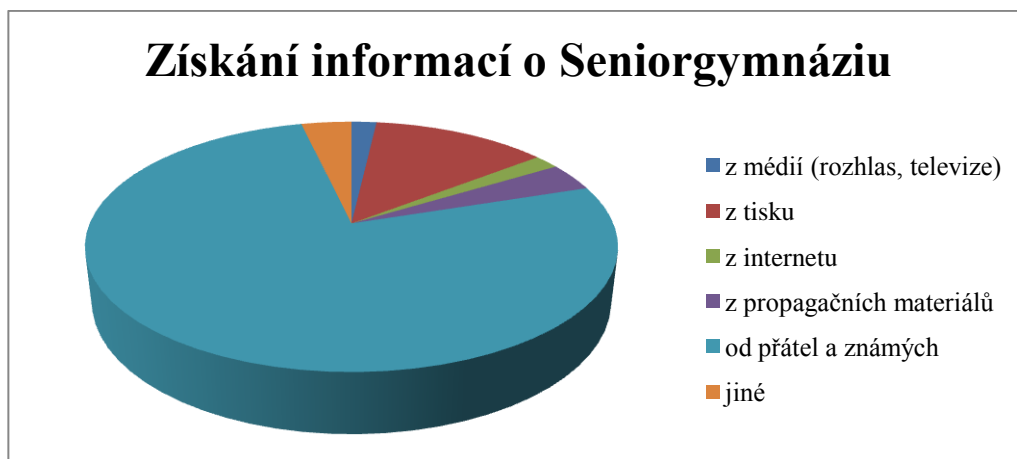
V této otázce byla zvolena 3x i varianta jiné, kterou zaškrtnuli účastníci se základním vzděláním. Nejpočetnější skupinu, 62%, tvoří senioři, kteří vystudovali technické obory. Je tedy pravděpodobné, že značná část seniorů, kteří navštěvují Seniorské gymnázium, má chuť si doplnit znalosti v oborech, kterým neměli čas se věnovat v průběhu svého produktivního života.

Tabulka 4 Předchozí vzdělání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Humanitní	14	25,5%
Přírodovědné	4	7%
Technické	34	62%
Jiné	3	5,5%
	55	100%

V páté otázce jsem se chtěl dozvědět, jak se o možnosti studia na Seniorgymnázium studující senioři dozvěděli.

Graf 7 Získání informací o Seniorgymnázium

Jak můžeme vyčíst z grafu, dvě třetiny dotázaných seniorů se o možnosti dozvěděla od svých přátel a známých. Je tedy zřejmé, že předchozí studující senioři byli s kvalitou studia spokojeni a dále mohli studium svým známým jednoznačně doporučit. I v odpovědích na tuto otázku se objevily dvě jiné. Konkrétně jedna respondentka se o studiu dozvěděla od své dcery a jedna studující od své nadřízené. Druhým nejčastějším způsobem, 13%, byly informace z tisku. Pouze jedna studující se o existenci Seniorgymnázia dozvěděla z internetu. Je patrné, že u seniorů ještě není zcela obvyklé zjišťování informací přes počítač. Jak jsem uvedl v teoretické části, kapacita Seniorgymnázia je naplněna a z toho vyplývá, že nemá Muzeum Beskyd potřebu investovat finance do intenzivní propagace. Tomu odpovídá také to, že pouze dvě seniorky se o studiu dozvěděly z propagačních materiálů.

Tabulka 5 Získání informací o Seniorgymnázium

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Z médií	1	2%
Z tisku	7	13%
Z internetu	1	2%
Z propagačních materiálů	2	3,5%

Od přátel, známých	42	76%
Jiné	2	3,5%
	55	100%

Otázka číslo 6 měla objasnit, zda se senioři již dříve zúčastnili jiné formy seniorského vzdělávání.

Graf 8 Předchozí účast na seniorském vzdělávání

Pro plných 91% dotázaných je studium na Seniorském gymnáziu jejich první zkušeností se seniorským vzděláváním. Je to určitě také dáno věkovou skladbou, kdy 60% účastníků je mladších 66 let a teprve před nedávnem vstoupili do důchodového věku.

Tabulka 6 Předchozí účast na seniorském vzdělávání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	5	9%
Ne	50	91%
	55	100%

Sedmá otázka se částečně již dotýkala samotné motivace ke studiu a bariér ve studiu. Velmi často má mnoho lidí a nejen seniorského věku obavu a určitou nechuť účastnit se aktivit sám.

Graf 9 Způsob přihlášení ke studiu

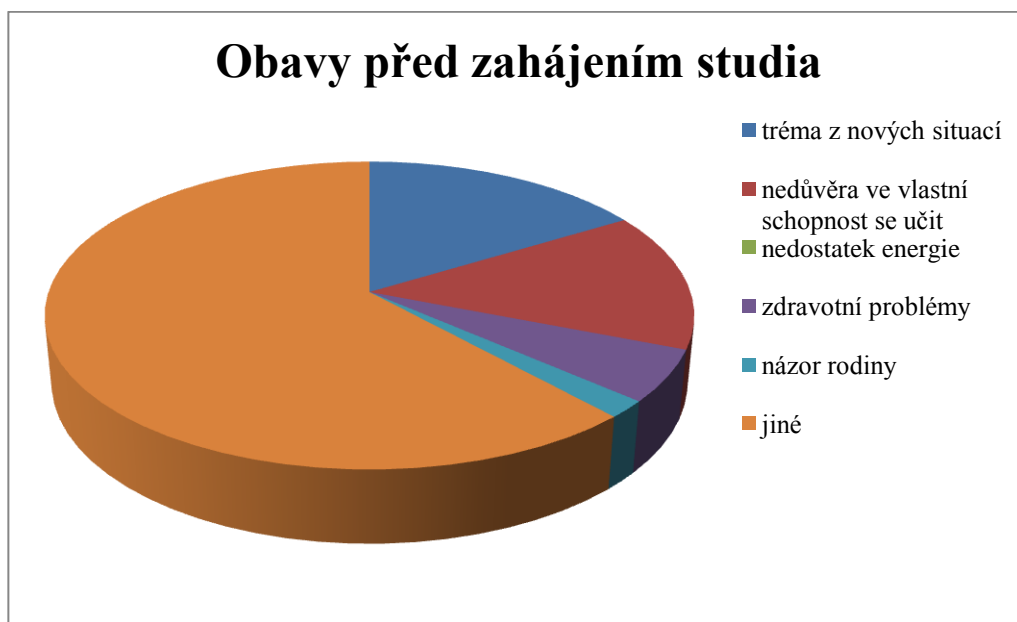
To, že aktivizuje seniora, pokud má možnost zapojit se do studia spolu s blízkým člověkem, se jednoznačně potvrdilo u mužů, kdy 3 ze 4 navštěvuje Seniorské gymnázium spolu s manželkou. Pro mě velice sympatické odpovědi se tentokrát objevily v možnosti jiné. Dvě respondentky uvedly, že studium navštěvují spolu s dcerami, jedna respondentka spolu se sestrou. Je určitě příjemné pokud vás rodina ve vašich aktivitách podporuje a pokud se jich dokonce účastníte spolu, je to ideál. Jedna účastnice studuje spolu se svou nadřízenou.

Tabulka 7 Způsob přihlášení ke studiu

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Sám/sama	30	55%
S manželkou/manželem	6	11%
Se známým/známou	15	27%
Jiné	4	7%
	55	100%

Osmá otázka měla objasnit subjektivní bariéry, které byly u účastníků Seniorského gymnázia před zahájením studia.

Graf 10 Obavy před zahájením studia

Výsledky této otázky mě mile překvapily. Plných 62% účastníků studia uvedlo, že nemělo před zahájením studia žádné obavy. Určitě to také plyne z toho, že studium je dobrovolné a nesouvisí již se zaměstnáním, kdy případný neúspěch by mohl ovlivnit kariéru a zaměstnatelnost. Devět senierek uvedlo trému z nových situací a osm nedůvěru ve vlastní schopnost se učit. Nepotvrdila se tedy moje hypotéza, že největší bariérou před zahájením studia byla u seniorků v Seniorském gymnáziu ve Frýdku-Místku nedůvěra ve vlastní schopnosti učit se. Jedna seniorka uvedla, že měla obavy zahájit studium kvůli názoru rodiny (hlídání vnoučat) a tři seniorky uvedly zdravotní obtíže.

Tabulka 8 Obavy před zahájením studia

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Tréma z nových situací	9	16%
Nedůvěra ve vlastní schopnost se učit	8	15%
Nedostatek energie	0	0%
Zdravotní problémy	3	5%
Názor rodiny	1	2%

Jiné	34	62%
	55	100%

Otázka číslo devět měla ukázat, jaké vnější okolnosti měly vliv u seniorů před zahájením studia.

Graf 11 Objektivní bariéry vzdělávání

Také u této otázky převážná část uvedla jinou odpověď. Celkem 36 účastníků uvedlo, že nezvažovali žádné vnější okolnosti. Jedna seniorka, jak už vyplynulo z odpovědi na otázku č. 8, uvedla hlídání vnoučat a jedna čas. Pro organizátory je určitě potěšující, že finanční náročnost uvedly pouze dvě seniorky a také vyučování v brzkých odpoledních hodinách je pro seniorské vzdělávání vhodné, což dokládá to, že pouze dvě seniorky zvolily za odpověď nevhodnou dobu konání akce. Druhou nejčastější odpovědí byly problémy s dopravou a přepravou. Doprava a přeprava pro seniory je určitě významnou podmínkou ve vzdělávání, což dokládá i nízká účast při únorových termínech zapříčiněná počasím.

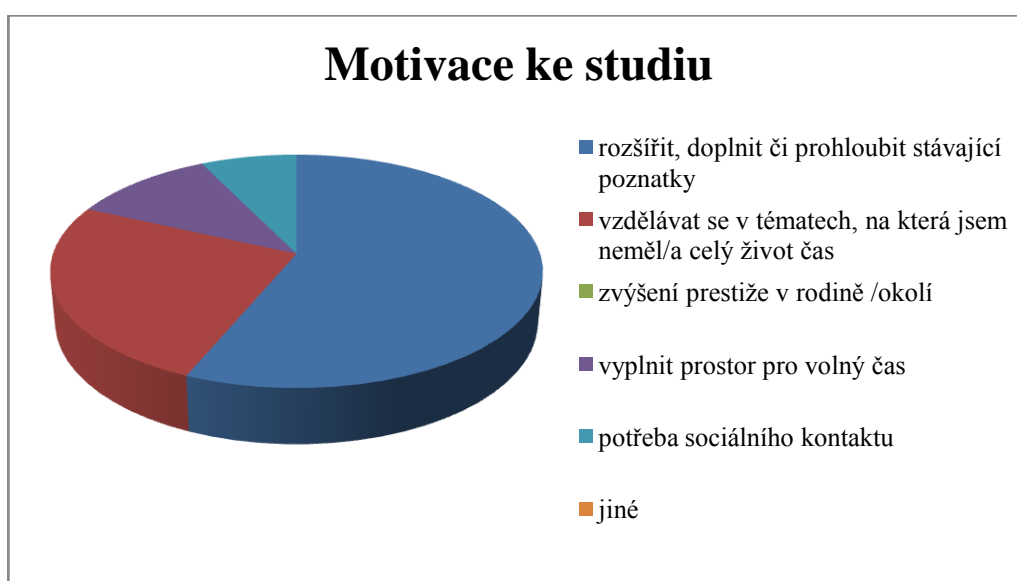
Tabulka 9 Objektivní bariéry vzdělávání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nevhodná doba konání akce	2	3,5%
Problémy s dopravou a	13	24%

přepřpravou		
Finanční náročnost	2	3,5%
Jiné	38	69%
	55	100%

Desátá otázka byla stěžejní pro můj průzkum, jehož cílem bylo zjistit motivaci seniorů ke studiu na Seniorgymnázium.

Graf 12 Motivace ke studiu

U této otázky měla většina seniorů problém vyhovět mojí podmínce jedné odpovědi. Musel jsem vrátet několik dotazníků, k vyškrtnutí více odpovědí a zvolení skutečně dominantní motivace. Motivací u účastníků je tedy několik, ale pokud má být zvolena jedna jediná, tak jednoznačně vyhrává, 56,5%, možnost rozšířit, doplnit či prohloubit stávající poznatky. Na druhém místě je odpověď vzdělávat se v tématech, na která jsem neměl/a celý život čas. Pokud tyto dvě odpovědi spojíme dohromady tak dosáhnou 82%. A jako hlavní motivací seniorů na Seniorgymnázium nesporně vychází potřeba vzdělávat se. Můj předpoklad, že největší motivací ke studiu seniorů v Seniorgymnázium ve Frýdku – Místku je nedostatečný sociální kontakt v důchodu, se nepotvrdil. Potřebu sociálního kontaktu vyplnily jen 4 seniorky. Je potěšující, že senioři na Seniorgymnázium mají touhu skutečně se vzdělávat a není to pro ně jen

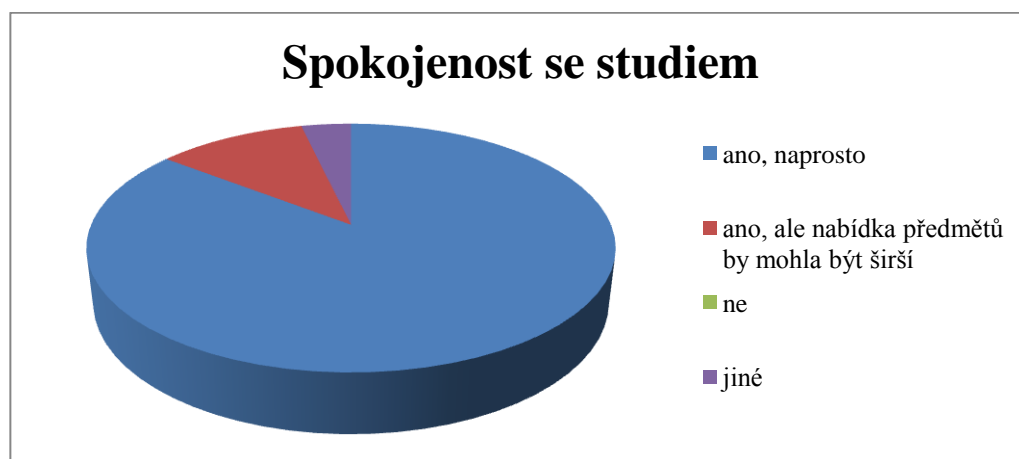
prostředek, jak vyplnit volný čas a nahradit si nedostatečný sociální kontakt v důchodu.

Tabulka 10 Motivace ke studiu

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozšířit, doplnit, či prohloubit stávající poznatky	31	56,5%
Vzdělávat se v tématech, na která jsem	14	25,5%
Zvýšení prestiže v rodině/okolí	0	0%
Vyplnit prostor pro volný čas	6	11%
Potřeba sociálního kontaktu	4	7%
Jiné	0	0%
	55	100%

Spokojenost se studiem měli účastníci vyjádřit v otázce číslo 11.

Graf 13 Spokojenost se studiem

Pro Seniorgymnázium je výsledek této otázky velmi pozitivní. Celých 85% studujících seniorů je se studiem naprosto spokojeno. A dalších 6 senierek je se studiem spokojeno, jen by ocenili širší nabídku. Nabídka Seniorgymnázia je velice pestrá, ale z podstaty zřizující organizace Muzea Beskyd nezachází do určitých oblastí typu informační technologie či různé technické obory a

jazykové kurzy. Dvě seniorky uvedly, že dosud nemohou studium posoudit, protože to byla jejich druhá hodina, kdy se do studia zapojily dodatečně.

Tabulka 11 Spokojenost se studiem

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, naprosto	47	85%
Ano, ale nabídka předmětů by mohla být širší	6	11%
Ne	0	0%
Jiné	2	4%
	55	100%

Efekt, který studium na Seniorsgymnázium pro seniory má, měla pomoci odhalit otázka číslo 12.

Graf 14 Přínos studia

U této otázky mělo mnoho seniorů opět problém zvolit jednu jedinou odpověď. Projevilo se to i v tom, že zde nedominuje konkrétní odpověď. Tři účastníci zvolili jinou odpověď, z toho stejně jako v předchozí otázce dvě nové účastnice napsaly, že zatím nemohou posoudit. Jeden muž to hezky shrnul pod odpověď

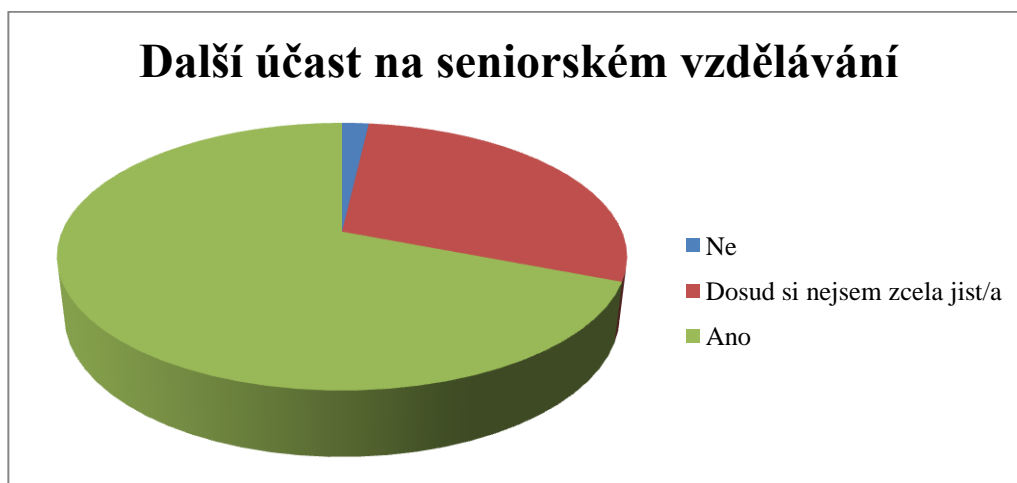
přínos studia je dobrý pocit. Zároveň je potěšující, že 27% seniorů uplatňuje získané znalosti a schopnosti ve svém každodenním životě a jejich vzdělávání má hmatatelný dopad.

Tabulka 12 Přínos studia

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zvýšilo se mi sebevědomí, víc věřím ve své schopnosti a dovednosti	13	24%
Lépe zvládám každodenní nároky a krize ve svém životě	6	11%
Získané znalosti a schopnosti uplatňuji ve svém každodenním životě	15	27%
Získal/a jsem nové přátele a kontakty	14	25,5%
Povzbudilo mě to do dalších aktivit	4	7%
Jiné	3	5,5%
	55	100%

Závěrečná otázka zjišťovala, zda studium na Seniorgymnázium seniory natolik povzbudilo a nadchlo, že budou po ukončení studia pokračovat v jiné formě seniorského vzdělávání. Tuto otázku jsem rozpracoval do dvou grafů, kdy v druhém grafu jsou konkrétní formy seniorského vzdělávání v případě kladné odpovědi.

Graf 15 Další účast na seniorském vzdělávání

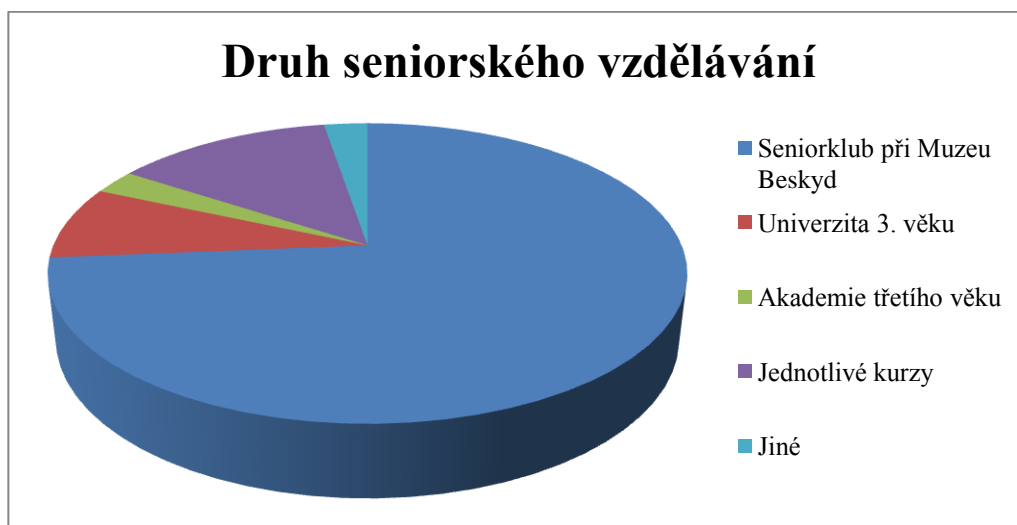

Je evidentní, že studium na Seniorském gymnáziu uspokojilo očekávání seniorů, kdy 69% seniorů bude pokračovat v nějaké formě seniorského vzdělávání a dalších 29% si není ještě zcela jisto a lze předpokládat, že část se jich pro navazující studium rozhodne. Pouze jedna seniorka uvedla, že je již rozhodnuta neúčastnit se dalších aktivit. Když jsem si její dotazník vytáhl, zjistil jsem, že se jedná o seniorku ve věkové kategorii 71-75 a je pravděpodobné, že se u ní již mohou vyskytovat zdravotní problémy, protože jinak uvedla v otázce číslo 11, že je se studiem na Seniorském gymnáziu naprosto spokojena.

Tabulka 13 Další účast na seniorském vzdělávání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ne	1	2%
Dosud si nejsem zcela jist	16	29%
Ano	38	69%
	55	100%

Graf 16 Druh seniorského vzdělávání

Odpověď na tuto část otázky je opět výtečnou vizitkou pro Seniorgymnázium, neboť 28 seniorů je rozhodnuto pokračovat po absolvování studia v navazujícím Seniorklubu. Studujícím určitě nejen vyhovuje systém vzdělávání, ale také nechtějí opustit nové přátele a ztratit kontakty, které v průběhu studia získali. Zajímavostí je, že senioři nevěděli, že ve Frýdku-Místku funguje Akademie třetího věku a jedna seniorka ode mě chtěla informace a ihned se rozhodla, že by tam chtěla studovat. Jedna seniorka chce na 100% pokračovat v seniorském vzdělávání, ale není rozhodnuta, kterou formu zvolí, protože jí láká více možností. Je vidět jak vzdělávání aktivizuje seniory.

Tabulka 14 Druh seniorského vzdělávání

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Seniorklub při Muzeu Beskyd	28	74%
Univerzita 3. věku	3	8%
Akademie třetího věku	1	2,5%
Jednotlivé kurzy	5	13%
Jiné	1	2,5%
	38	100%

6.1 Závěr dotazníkového průzkumu

Jsem si vědom, že můj průzkum nebyl standardní a proto je mi jasno, že nějaké seriózní zobecňování není opodstatněné a ani to nebyl můj cíl. Přesto chci poukázat na několik aspektů, které mě ve výsledcích průzkumu zaujaly. Průzkum, který jsem provedl na Seniorgymnázium, se u seniorů setkal s kladnou odezvou. Byli velmi ochotní při jeho vyplňování, bohužel 33 chybějících seniorů mohlo ovlivnit konkrétní výsledky. Zde vidím možnost pro aktivizaci seniorů, kdy by instituce zabývající se vzděláváním seniorů mohly třeba i ve spolupráci s místní správou zajistit třeba i formou placeného svozu (tak jak zajišťují menší obce pro své děti) dopravu. Zvláště pro starší věkové kategorie může jen faktor, jak se přepravit do místa studia, být klíčovým bodem zda se rozhodne kladně pro studium.

Další prostor v aktivizaci seniorů vidím v propagaci vzdělávacích institucí. To, že se 42 seniorů z 55 dozvědělo o Seniorgymnázium od svých známých a přátel a nikoliv z nějaké cílené propagace, svědčí o tom, že propagace má své rezervy. Propagace by se měla cíleně zaměřit na muže, u kterých je větší problém s jejich aktivizací a měly by být zjištěny jejich vzdělávací potřeby a na ně konkrétně zaměřit předměty.

Senioři preferují trvalé vztahy, kdy Seniorgymnázium toto nabízí. Jednak samotné studium trvá 4 roky a je zde možnost navázat i v Seniorklubu. Zde bych viděl inspiraci pro další instituce, které mají vzdělávání seniorů ve své náplni. Cíleně se zaměřit na prohlubování vztahů mezi uchazeči i mimoškolním programem.

7. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval vzděláváním seniorů v České republice. V současné době díky rychle se měnící se společnosti a tempu je nutné umožnit seniorské generaci přizpůsobit se a zorientovat v měnícím se světě a tomu napomáhá vzdělání. Je nutné si uvědomit, že i přes existenci specifických problémů a potřeb seniorského věku, jsou jednotliví senioři až do nejzazšího věku především sami sebou a pak teprve starými lidmi. Úkolem společnosti je vytvořit takové podmínky a příležitosti ke vzdělávání, aby lidé měli potřebu se vzdělávat a měli možnost a dostatek příležitostí tuto potřebu realizovat.

V teoretické části jsem se zabýval tématem v obecné rovině. Definuji stáří. Popisuji cíle, motivy, funkce a význam seniorského vzdělávání a v poslední teoretické části předkládám přehled různých organizací, kde se mohou senioři vzdělávat. V praktické části popisuji průzkum na Seniorgymnázium ve Frýdku-Místku, který byl proveden formou dotazníkového šetření a jehož cílem bylo zjistit motivaci seniorů ke studiu na Seniorgymnázium ve Frýdku-Místku.

Z průzkumu vyplývá, že dalšího vzdělávání se účastní především lidé se středoškolským vzděláváním a pozornost by se měla cíleně zaměřit na seniory s nižším stupněm dosaženého vzdělání a to za účelem zvýšení motivace ke vzdělávání a uvědomění si přínosů, které by účast na těchto aktivitách mohla vnést do kvality jejich života. Pozitivní je, že senioři, kteří navštěvují Seniorgymnázium, jsou motivováni především zájmem o nové informace a také vlastní potřebou se vzdělávat. Povzbudivé je také to, že u seniorů panuje spokojenost se studiem a v mnohých případech se stávají aktivními šířiteli o Seniorgymnázium.

V oblasti seniorského vzdělávání by se měla pozornost vzdělávacích organizací a státních a místních správ zaměřit na kapacitu nabízených programů, na zlepšení informovanosti seniorů o možnostech vzdělávání, na

zlepšení vzdělávání lektorů a podporu znevýhodněných skupin seniorů (mobilita, dosavadní vzdělání atd.).

Závěrem konstatuji, že cíl méj bakalářské práce byl splněn a téma mě velice zaujalo. Byl bych rád, kdyby se v předmětném průzkumu mohlo pokračovat, protože jsem přesvědčen, že to může napomoci zefektivnění života seniorů vůbec.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BEDNAŘÍKOVÁ, I. Kapitoly z andragogiky 1. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 80-244-1355-8.

BEDNAŘÍKOVÁ, I. Kapitoly z andragogiky 2. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 80-244-13556-6

DESSAINTOVÁ, M.-P. Nezačínajte stárnout. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-255-6.

GRÜN, A. Život je teď: umění stárnout. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-749-7.

GRUSS, P. Perspektivy stárnutí: z pohledu psychologie celoživotního vývoje. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-605-6.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

KALNICKÝ, J. Systémová andragogika. 2. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 2007. ISBN 978-80-7368-489-1.

KLEVETOVÁ, D. Motivační prvky při práci se seniory. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2169-9.

KOZÁKOVÁ, Z., MÜLLER, O. Aktivizační přístupy k osobám seniorského věku. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1552-6.

LIVEČKA, E. Úvod do gerontopedagogiky. 1. vyd. Praha: ÚŠI při MŠ ČSR, 1979.

MÜHLPACHR, P. Gerontopedagogika. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5029-7.

MÜHLPACHR, P. Gerontagogika – vzdělávání ve stáří a ke stáří. Pedagogická orientace, 2001, č. 2, str. 90-110. ISSN 1211-4669.

PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. Gerontagogika. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0879-1.

PLAMÍNEK, J. Vzdělávání dospělých: Průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3235-0.

RABUŠIC, L. Česká společnost stárne. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1155-6.

RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. Učíme se po celý život?: O vzdělávání dospělých v České republice. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.

RABUŠIC, L. Vzdělávání dospělých v předsenioském a seniorkém věku. In Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Brno: Masarykova univerzita, 2006. str. 79-100. ISSN 1211-6971.

ŘEZANKOVÁ, H. Analýza dat z dotazníkových šetření. 2. vyd. Praha: Professional publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-019-5.

STUART-HAMILTON, I. Psychologie stárnutí. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-274-2.

ŠIPR, K. Jak zdravě stárnout. 1. vyd. Brno: Gloria Rosice, 1997. ISBN 80-901834-1-7.

ŠERÁK, M. Zájmové vzdělávání dospělých. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie 2: Dospělost a stáří. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

VETEŠKA, J. Aktuální otázky vzdělávání dospělých: Andragogika na prahu 21. Století. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.

VIDOVIČOVÁ, L. Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 978-80-210-4627-6.

VOLNÁ, A. Činnost Seniorského gymnázia a seniorského klubu Muzea Beskyd Frýdek-Místek. Práce a studie Muzea Beskyd-společenské vědy, 2006, č. 17, s. 112-116. ISBN 80-86166-19-8.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Asociace univerzit třetího věku [online]. Praha: au3v, 2012 [cit. 2012-01-25]. Dostupné na WWW:<<http://au3v.vutbr.cz/index.php>>.

Český rozhlas 2 [online]. Praha: ČRo 2, 2012 [cit. 2012-01-25]. Dostupné na WWW:<<http://www.rozhlas.cz/praha/porady/zprava/107412>>.

Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2011 [cit. 2011-11-16]. Dostupné na WWW:<<http://www.czso.cz>>.

E-senior – seniorský portál [online]. Praha: E-senior, 2012 [cit. 2012-01-25].
Dostupné na WWW:<<http://www.e-senior.cz/www/virtualni-univerzita-tretiho-veku>>.

Muzeum Beskyd [online]. Frýdek-Místek: MB, 2012 [cit. 2012-01-11].
Dostupné na WWW:<<http://web.telecom.cz/muzeumbeskyd/zajmovasdr.htm>>.

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1	Pohlaví účastníků.....	34
Tab. č. 2	Věková kategorie účastníků.....	35
Tab. č. 3	Nejvyšší dosažené vzdělání.....	36
Tab. č. 4	Předchozí vzdělání.....	37
Tab. č. 5	Získání informací o Seniogymnáziu.....	38
Tab. č. 6	Předchozí účast na seniorském vzdělávání.....	39
Tab. č. 7	Způsob přihlášení ke studiu.....	40
Tab. č. 8	Obavy před zahájením studia.....	41
Tab. č. 9	Objektivní bariéry vzdělávání.....	42
Tab. č. 10	Motivace ke studiu.....	44
Tab. č. 11	Spokojenost se studiem.....	45
Tab. č. 12	Přínos studia.....	46
Tab. č. 13	Další účast na seniorském vzdělávání.....	47
Tab. č. 14	Druh seniorského vzdělávání.....	48

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Podíl obyvatel 1950-2009.....	14
Graf č. 2	Vývoj počtu obyvatel dle věkových skupin.....	15
Graf č. 3	Pohlaví účastníků.....	34
Graf č. 4	Věková kategorie účastníků.....	35
Graf č. 5	Nejvyšší dosažené vzdělání.....	36
Graf č. 6	Předchozí vzdělání.....	37
Graf č. 7	Získání informací o seniorgymnáziu.....	38
Graf č. 8	Předchozí účast na seniorském vzdělávání.....	39
Graf č. 9	Způsob přihlášení ke studiu.....	40
Graf č. 10	Obavy před zahájením studia.....	41
Graf č. 11	Objektivní bariéry vzdělávání.....	42
Graf č. 12	Motivace ke studiu.....	43
Graf č. 13	Spokojenost se studiem.....	44
Graf č. 14	Přínos studia.....	45
Graf č. 15	Další účast na seniorském vzdělávání.....	47
Graf č. 16	Druh seniorského vzdělávání.....	48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Maturitní test Seniorského gymnázia.....I

Příloha B - Dotazník.....X

Příloha C - Fotografie.....XIV

PŘÍLOHA A – MATURITNÍ TEST SENIORGYMNÁZIA

MATURITNÍ TEST

4. ročník Senioregymnázia Frýdek-Místek

Jméno a příjmení:

.....

Období studia: 2006 - 2010

Ekologie – Ochrana životního prostředí, Ing. Volný

1. Jakým způsobem je možno likvidovat biologicky rozložitelný odpad?

- a) ukládat na skládky
- b) zkrmovat hospodářskými zvířaty
- c) kompostovat nebo spalovat ve speciálních spalovnách

2. Co je to biomasa?

- a) maso pocházející z ekologického chovu
- b) biologické tuky, např. zbytky fritovacích olejů
- c) jakýkoliv materiál organického původu, např. živočichové, rostliny a jejich odpad

Cesta perníku staletími, Ing. Křibíková

3. Ze kterého století jsou první zmínky o perníkářství v českých zemích?

- a) 10. století

- b) 14. století
- c) 16. Století

4. Dřevěné formy na vytlačovaný perník se vyráběly a dodnes vyrábějí ze dřeva těchto stromů:

- a) smrk, borovice, jedle
- b) lípa, jasan, topol
- c) jabloň, třešeň, švestka

5. Jakými barvami se zdobily kdysi perníky?

- a) černá, žlutá a červená
- b) jen bílá
- c) červená, modrá a zelená

6. Co je to drůbežka?

- a) nepovedený perník, který se vyhazoval a dával se domácím zvířatům
- b) perník, ze kterého se tvarovaly jen holubičky a slepičky
- c) z perníku vyrobené hračky pro děti

Ze Singapuru na Jávu, Mgr. Mokrý

7. Merlion - zvíře s hlavou lva a tělem ryby je symbolem:

- a) Singapuru
- b) Jávy
- c) Velké Británie

8. Borobudur je:

- a) sídlo prezidenta Indonésie
- b) největší buddhistická stavba světa
- c) největší muslimská stavba světa

9. Singapur a Jáva byly za 2. světové války okupovány:

- a) Japonci
- b) Němci

- c) Australany

Mgr. Pavel Křivohlavý

Klavír, aneb jak spolu souvisí struny a kladivo.

10. Kdo jako první vymyslel a zkonstruoval roku 1708 klavírní mechanismus?

- a) Albrecht Goldberg
- b) Stromento Pianoforte
- c) Bartolomeo Cristofori

Autor broučků Jan Karafiát.

11. Které zaměstnání Jan Karafiát nevykonával?

- a) farář
- b) knihovník
- c) učitel

Jan Amos Komenský – velikán českého národa

12. Jakou knihu si s sebou do vlasti přinesl mladý Jan Amos Komenský ze studií v Heidelbergu?

- a) Mikuláš Koperník – O oběžích nebeských sfér
- b) Isaac Newton – Matematické principy fyziky
- c) Denis Diderot – Encyklopedie

Somatologie – Buňka, genetika, Mgr. Pavlatová

13. Který lékař provedl první veřejnou pitvu v Praze?

- a) Jan Jánský
- b) Jan Evangelista Purkyně
- c) Jan Jesenius

14. Která z buněk je základní stavební a funkční jednotkou nervového systému?

- a) neuron
- b) červená krvinka
- c) spermie

15. Jak se jmenoval český lékař, který přispěl k objevu krevních skupin?

- a) J. G. Mendel
- b) J. Jánský
- c) I. P. Pavlov

16. DNA se nachází:

- a) v cytoplazmě buňky
- b) v buněčném jádře
- c) v bičíku buňky

17. Buňky dělíme na:

- a) rostlinné a lidské
- b) rostlinné a živočišné
- c) zvířecí a lidské

Průkopníci společných evropských cest, PhDr. Hromádka

18. J. A. Komenský je znám jako:

- a) kníže renesančních filozofů
- b) učitel národů
- c) překladatel Homéra

19. František Palacký je znám jako:

- a) autor "Dějin rodu Habsburků"

- b) autor "Dějiny českého národa"
- c) autor "Slovníku jazyka českého"

20) T.G.Masaryk je znám jako:

- a) generál "Československých legionářských vojsk"
- b) velvyslanec "Rakousko-Uherské monarchie v USA"
- c) první prezident nově vzniklého "Československa"

Pokožkové rostliny, Ing. Otakar Šteffek

21. Který z uvedených keřů nebudeme vysazovat v dosahu malých dětí pro mírnou jedovatost jeho plodů?

- a) Brslen evropský - *Euonymus europaea*
- b) Dřín jarní - *Cornus mas*
- c) Hloh obecný - *Crataegus oxyacantha*

22. Rakytník řešetlákový - *Hippophae rhamnoides* se pěstuje pro:

- a) hezký květ
- b) příjemnou vůni
- c) vysoký obsah vitamínu C v plodech

Deprese v životě člověka, Mgr. Sládečková

23. Deprese jako chronický stav může vzniknout následkem:

- a) nedostatku smysluplné činnosti
- b) nedostatkem některých hormonů
- c) nedostatkem spánku

24. Deprese jako nemoc se léčí:

- a) antidepresivy a psychoterapií
- b) antidepresivy a sportem
- c) psychoterapií a hospitalizací

25. Nejlepším posluchačem je ten, kdo umí:

- a) zúčastněně naslouchat
- b) dát nejlepší radu
- c) jen sedět a mlčet

26. Pro dobrou komunikaci s přáteli je důležité:

- a) přinést flašku
- b) získání důvěry
- c) umět nejen mluvit, ale i naslouchat

Trénink paměti, Mgr. Pavelková

27. Paměť jako poznávací schopnost významně souvisí:

- a) s pozorností, učením a myšlenkovými procesy
- b) se čtením a psaním
- c) s velikostí mozku a počtem mozkových buněk

28. Co naší paměti (rozuměj její funkčnosti) vhodně pomáhá?

- a) pouze dostatek odpočinku
- b) pozornost, motivace a používání mnemotechnik
- c) pouze správná výživa

29. Mezi pravidla (tréninku paměti) pana doktora Františka Koukolíka patří:

- a) Trénuj paměť pouze do 60 let!
- b) Při tréninku paměti stačí se věnovat jen luštění křížovek!
- c) Užívej to (rozuměj paměť), zlepšíš to!

30. Mezi mnemotechniky nepatří:

- a) kategorizace, asociace a vizualizace
- b) loci, akrostika, akronyma a „čankování“
- c) psaní, čtení a memorování

Mgr. Weissbrod

Frýdecký zámek

31. Gotický hrad ve Frýdku byl založen:

- a) ve 2. pol. 10. století
- b) v 1. pol. 14. století
- c) v 2. pol. 16. století

32. Který šlechtický rod, sídlící na Frýdku, finančně podporoval výstavbu mariánského kostela?

- a) těšínská knížata
- b) Bruntálští z Vrbna
- c) Pražmové

33. Zámecká kaple frýdeckého zámku je zasvěcena:

- a) sv. Barboře
- b) Panně Marii
- c) sv. Joštu

34. Jak se označuje největší sál frýdeckého zámku?

- a) Knížecí
- b) Baronský
- c) Rytířský

Gotika

35. Jak se jmenoval mladý architekt a sochař, kterého Karel IV. povolal k dostavbě chrámu sv. Víta po smrti Matyáše z Arrasu?

- a) Benedikt Ried
- b) Mistr Theodorik
- c) Petr Parléř

36. Stavbu Karlova mostu zahájil Karel IV. roku:

- a) 1357
- b) 1212
- c) 1572

Bez medu to nejde, MUDr. Hajdušková

37. Hlavní význam včely pro přírodu spočívá:

- a) v produkci medu
- b) v opylovací činnosti
- c) jako náplň zájmové činnosti lidí

38. Trubec je :

- a) sameček včely
- b) samička včely
- c) bezpohlavní jedinec

39. Med nesnáší teploty vyšší než:

- a) 30° Celsia
- b) 50° Celsia
- c) 20° Celsia

40. Druhy medu jsou:

- a) květový a pastový
- b) lesní a medovicový
- c) květový a medovicový

Mgr. Polášek

41. Na kterém beskydském vrcholu chtěli Češi i Němci postavit turistickou chatu, ale nepodařilo se jim to?

- a) na Štandlu u Místku
- b) na Hradové nad Malenovicemi

c) na Smrku

42. Kdo dnes vyrábí proslulý likér Hermanna Löwa, nazvaný „Lysá hora“?

- a) Beskydská likérka, s.r.o., Staré Město – Libor Pastorek
- b) Severomoravské lihovary a konzervárny, závod 03 Frýdek-Místek
- c) Likérka Kvaczek, Frýdek-Místek

43. Přední prvorepublikový architekt Vladimír Chamrád v roce 1937 ostře odsoudil kýčovitě a velikášské stavby, vkus urážející, které podle jeho mínění znehodnotily nejkrásnější scenérii v Beskydech. Bylo to:

- a) na vrcholu Prašivé
- b) na vrcholu Radhoště
- c) na vrcholu Gruně

44. První úřední statistika o počtu aut na Těšínsku pochází z roku 1906. Osobní automobily byly tehdy jenom na Polské Ostravě, v Těšíně a v Třinci. Kolik jich bylo?

- a) pouze dva
- b) dvě sta padesát dva
- c) pouhých šest

45. Jako studenti maturitního ročníku budete určitě vědět, ve kterém roce byla zahájena činnost frýdecko-místeckého Seniorgymnázia. Bylo to v roce:

- a) 1989
- b) 1992
- c) 2000

Datum: 27.5.2010

.....

Podpis:

PŘÍLOHA B - DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

jmenuji se Tomáš Ruzs a jsem studentem Univerzity Jana Amose Komenského – konzultační středisko Frýdek-Místek. Tento dotazník bude součástí bakalářské práce na téma Vzdělávání seniorů v ČR. Dovoluji si vás požádat o vyplnění předloženého dotazníku, který je anonymní a poslouží pouze k mému výzkumu. Otázky jsou zaměřené především na oblast motivace ke studiu v seniorském věku.

Pod každou otázkou je uvedeno několik uzavřených odpovědí. Prosím zvolte vždy jen jednu formou zakroužkování. Pokud vám žádná odpověď nevyhovuje, můžete doplnit do dotazníku ke každé otázce svou vlastní.

Datum vyplnění:

1. Pohlaví: a) žena b) muž

2. Věk, věková kategorie

a) 50-55	e) 71-75
b) 56-60	f) 76-80
c) 61-65	g) 81 a více
d) 66-70	

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

a) základní	e) vysokoškolské
b) středoškolské bez maturity	f)
c) středoškolské s maturitou	

d) vyšší odborné

4. Jaké je Vaše vzdělání:

a) humanitní

b) přírodovědné

c) technické

d)

5. Jak jste se o činnosti Seniorgymnázia dozvěděl/a?

a) z médií (rozhlas, televize)

e) od přátel, známých

b) z tisku

f)

c) z internetu

d) z propagačních materiálů

6. Zúčastnil/a jste se již jiné formy seniorského vzdělávání?

a) ano

b) ne

7. Ke studiu jsem se přihlásil/a:

a) sám/sama

b) s manželkou/manželem

c) se známým/ známou

d)

8. Jaké byly Vaše největší obavy před zahájením vzdělávání?

a) téma z nových situací

d) zdravotní problémy

b) nedůvěra ve vlastní schopnost se učit

e) názor rodiny

c) nedostatek energie

f)

9. Jaké objektivní podmínky jsem zvažoval/a před zahájením studia?

a) nevhodná doba konání akce

b) problémy s dopravou a přepravou

c) finanční náročnost

d)

10. Jaká byla Vaše motivace pro vzdělávání?

a) rozšířit, doplnit či prohloubit stávající poznatky

b) vzdělávat se v tématech, na která jsem neměl/a celý život čas

c) zvýšení prestiže v rodině/okolí

d) vyplnit prostor pro volný čas

e) potřeba sociálního kontaktu

f)

11. Jste spokojeni se studiem na Seniorgymnáziu?

a) ano, naprosto

b) ano, ale nabídka předmětů by mohla být širší

c) ne

d)

12. V čem je pro Vás studium přínosem?

a) zvýšilo se mi sebevědomí, víc věřím ve své schopnosti a dovednosti

b) lépe zvládám každodenní nároky a krize ve svém životě

c) získané znalosti a schopnosti uplatňuji ve svém každodenním životě

- d) získal/a jsem nové přátele a kontakty
- e) povzbudilo mě to dalších aktivit (dobrovolnictví, práce počítačem, činnost ve spolcích atd.)
- f)

13. Máte v plánu po ukončení studia účastnit se dalších forem seniorského vzdělávání?

- a) ne
- b) dosud si nejsem zcela jist/a
- c) ano
 - i) chci pokračovat v Seniorklubu při Muzeu Beskyd
 - ii) na Univerzitě 3. věku (nabízí např. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Slezská univerzita v Opavě atd.)
 - iii) na Akademii třetího věku (nabízí např. Akademie Jana Amose Komenského ve Frýdku-Místku, Lékařská fakulta Ostravské univerzity v Ostravě atd.)
 - iv) formou jednotlivých kurzů zaměřených na konkrétní téma (např. trénink paměti, počítačový kurz, jazykový kurz atd.)
 - v)

Děkuji Vám za vyplnění a přeji Vám hodně úspěchů ve studiu. Tomáš Rusz

PŘÍLOHA C – FOTOGRAFIE

Záběry z přednášek na seniorgymnázium.

Záběr ze slavnostního zakončení v Rytířském sále Frýdeckého zámku.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Tomáš Rusz

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Vzdělávání seniorů v ČR

Rok: 2012

Počet stran: 40

Celkový počet stran příloh: 15

Počet titulů literatury a pramenů: 25

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Juraj Kalnický, PhD.